

Arbejdsdokument med eksempler på elevinddragelse i læreplaner og prøvevejledninger for folkeskolen og STX

Dette arbejdsdokument er udarbejdet som en del af sekretariatsbetjeningen af ekspertgruppe for Fagfornyelsen.

Indledning og afgrænsning

Dette arbejdsdokument har fokus på at formidle, hvordan folkeskoleloven, læreplaner og prøvevejledninger forholder sig til elevinddragelse. Indledningsvist beskrives rammer for inddragelse af elever i folkeskoleloven. Efterfølgende gives først eksempler på elevinddragelse i læreplaner og prøvevejledninger for folkeskolens fag samt eksempler på beskrivelse af den aktivt deltagende elev. Dokumentet indeholder desuden eksempler på elevinddragelse fra STX læreplaner med henblik på at perspektivere til andre måder at beskrive dette.

Dokumentet er udarbejdet til brug for ekspertgruppens drøftelser.

1. Folkeskoleloven

Folkeskolens formålsbestemmelse angiver rammen for al undervisning, herunder at undervisningen skal fremme elevens alsidige udvikling. Det fremgår af folkeskolelovens § 2, stk. 2, at elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål.

Folkeskoleloven bygger på et princip om undervisningsdifferentiering. Det vil sige, at der igennem tilrettelæggelse af undervisningen tages udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger og aktuelle udviklingstrin med sigte på, hvad den enkelte elev kan nå. Folkeskolelovens § 18 sætter rammen herfor, herunder rammen for samarbejdet mellem lærer og elev, jf. § 18, stk. 4 (fremhævet nedenfor).

§ 18. Undervisningens tilrettelæggelse, herunder valg af undervisnings- og arbejdsformer, metoder, undervisningsmidler og stofudvælgelse, skal i alle fag leve op til folkeskolens formål, mål for fag samt emner og varieres, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger.

2. juli 2024
Center for Folkeskole

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Teglholmegade 1
2450 København SV

Telefon: +45 33 92 50 00
Mail: stuk@stukuvvm.dk
www.stukuvvm.dk

CVR-nr.: 29634750

Børne- og
Undervisningsministeriet

Stk. 2. Det påhviler skolelederen at sikre, at det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, planlægger og tilrettelægger undervisningen, så alle elever udvikler sig fagligt og alsidigt, herunder socialt, og trives i skolens faglige og sociale fællesskaber.

Stk. 3. I de fag, hvor der er prøver, jf. § 14, skal undervisningens indhold desuden fastlægges således, at kravene i de enkelte fag ved prøverne kan opfyldes.

Stk. 4. På hvert klassestrin og i hvert fag samarbejder lærere og pædagoger, jf. § 29 a, løbende med den enkelte elev om fastlæggelse af de mål, der søges opfyldt. Elevens arbejde tilrettelægges under hensyntagen til disse mål. Fastlæggelse af arbejdsformer, metoder og stofvalg skal i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem lærere henholdsvis pædagoger, jf. § 29 a, og elever.

Stk. 5. Det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, samarbejder med eleverne om løsning af særlige opgaver i forhold til klassen. Opgaven som klasselærer skal varetages af en af klassens lærere eller uddelegeres til flere af klassens lærere eller pædagoger.

Folkeskoleloven sætter i samarbejdet med elever og forældre også rammen for den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, og om orientering herom af elev og forældre, herunder ved brug af en meddelelsesbog (folkeskolelovens § 13 og 13 b).

1.1. Eksempler på elevinddragelse i de vejledende læseplaner fra Fælles Mål, undervisningsvejledninger og prøvevejledninger

Indledende afgrænsning: Der er ikke foretaget en systematisk søgning i alle fag, hvorfor nedenstående alene skal læses som eksempler og ikke en udtømmende beskrivelse af de gældende læreplaner og vejledende materialers beskrivelse af elevinddragelse.

Elevinddragelse er ikke beskrevet i Fælles Mål i fx fagene dansk, matematik, naturfag, idræt, håndværk og design samt madkundskab. Det er ikke afsøgt, hvorvidt Fælles Mål for folkeskolens øvrige fag beskriver elevinddragelse. I vejledende læseplaner, undervisningsvejledninger og prøvevejledninger er elevinddragelse berørt på forskellig vis, og der gives herunder eksempler på, hvordan elevinddragelse beskrives heri. Det er ikke afsøgt, om alle fags vejledende læseplaner, undervisningsvejledninger og prøvevejledninger forholder sig elevinddragelse.

De vejledende læseplaner fra Fælles Mål

I danskfaget fremgår det under overskriften 6.1 Tværfaglighed: *"Der sættes fokus på elevernes medbestemmelse, og at deres egne perspektiver i højere grad kommer i spil".*

I naturfagene fremgår det under overskriften 3.1 Fagets identitet: *"Ved at arbejde problembaseret videreudvikles elevernes naturfaglige kompetence i særlig grad, fordi problembaserede undervisningsforløb sætter eleverne i*

komplekse situationer, der kræver, at de selv er med til at bestemme dele af indholdet og processerne i undervisningen”.

Undervisningsvejledninger for fagene

Af undervisningsvejledningen for håndværk og design fremgår det under overskriften 5.3 "Elevinddragelse": *"Lærerne tilrettelægger undervisningen, hvilket betyder, at ikke alt kan lade sig gøre, men med elevinddragelse på temaer i undervisningen og konkret involvering i designprocesser vil elevernes motivation i undervisningen øges"*.

Af undervisningsvejledningen for madlavning fremgår det under overskriften 3.1 "Tilrettelæggelse": *"Når undervisningen skal tilrettelægges for de enkelte gange, må underviseren inddrage de elever, der skal undervises, og deres forudsætninger for at kunne arbejde på bestemte måder"*. Under overskriften 8.1 "Undervisningsdifferentiering og inkluderende læring" fremgår: *"Positive forventninger, åbenhed, støtte til den enkelte elev, og at eleverne inddrages i strukturering og valg af indhold og arbejdsformer, er med til at skabe et godt læringsmiljø, der bidrager til, at eleverne når de faglige mål og får støtte til deres alsidige udvikling."*

Af undervisningsvejledningen for idræt fremgår det under overskriften 3.1 "Idrætslærerens tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisning": *"I årsplanlægningen af idrætsundervisningen kan flere forhold tænkes ind i tilrettelæggelsen af idrætsundervisningen, fx lokaler og uderum, tilgængelighed af faciliteter og rekvisitter, vejrforhold, elevinddragelse samt samarbejde med åben skole, foreninger, klubber eller stævner [...]"*.

Af undervisningsvejledningen for dansk fremgår det under overskriften 6.3 "Emnearbejde og projektarbejde": *"Emnearbejde kan også være en god katalysator for en mere motiverende undervisning, hvor elevernes medbestemmelse og egne perspektiver i højere grad kommer i spil"* samt: *"Projektarbejdsformen har potentialer i kraft af, at eleverne bliver sat i situationer med en høj grad af medbestemmelse, og hvor nysgerrighed og kobling til verden uden for skolen er i centrum"*.

Prøvevejledning

Af prøvevejledningen for engelsk fremgår det under overskriften 1.2.1 "Tekstopgivelser": *"Det kortlægges, gerne i samarbejde med eleverne, hvilke temaer og tilhørende tekster der skal opgives til prøven ud fra indholdet i årets undervisning"*.

Af prøvevejledningen for historie, samfundsfag og kristendomskundskab fremgår det under overskriften 1.2.1 "Opgivelser": *"Læreren udarbejder – gerne sammen med klassen – opgivelser inden for fagets kompetenceområder"*.

1.2. Eksempler på beskrivelse af en deltagende elev

Der gives herunder eksempler på, hvordan der i læseplanen også mere eller mindre direkte beskrives deltagende eller aktive elever.

- Af læseplanerne for naturfagene fremgår: *"Ved at lære eleverne at forfølge egne spørgsmål gennem en undersøgende tilgang bidrager naturfagene til elevernes virkelyst, tiltro til egne muligheder og lyst til at lære mere"*.
- Af læseplanen for håndværk og design for 3.-6. klasse fremgår: *"Idéudviklingen kan ske i praksisfællesskaber, hvor deltagerne inspirerer hinanden, og hvor idéer avler nye idéer. Samtidig trænes respekten for andres idéer samt evnen til at argumentere for egne idéer. Gennem indflydelse på de produkter, der fremstilles, bliver eleverne kulturskabere, og deres demokratiske dannelse styrkes"*.

2. Rammer og lov om gymnasiale uddannelser

I lov om de gymnasiale uddannelser § 1, stk. 4, fremgår en del af de gymnasiale uddannelsers formål:

- *"Uddannelserne og institutionskulturen som helhed skal forberede eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Undervisningen og hele institutionens dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. Eleverne skal derigennem opnå forudsætninger for aktiv medvirken i et demokratisk samfund og forståelse for mulighederne for individuelt og i fællesskab at bidrage til udvikling og forandring samt forståelse af såvel det nære som det europæiske og det globale perspektiv."*

Herudover findes der også andre lovbestemmelser, der på mere indirekte vis regulerer elevinddragelse:

- Eleverne skal som led i uddannelserne foretage valg af studieretning henholdsvis fagpakker og valgfag, jf. § 20, stk. 1, § 21, stk. 1, § 27, stk. 1, § 37, stk. 2-3 og 5.
- Elever i de treårige gymnasiale uddannelser deltager i løbet af grundforløbet i en evalueringssamtale, der afdækker elevens faglige niveau og ønsker til videregående uddannelse, jf. § 21, stk. 6.
- I henhold til § 59 a skal institutionens leder en gang årligt gennemføre en måling af elevernes trivsel med det formål at følge og styrke elevernes trivsel.

I lov om de gymnasiale uddannelser § 28, stk. 3, og § 35, stk. 3, fremgår der – for henholdsvis uddannelserne til studentereksamen og uddannelsen til hf-eksamen – følgende om elevinddragelse i den løbende evaluering:

"Elevernes faglige udbytte af undervisningen skal løbende evalueres, så elever og lærere informeres om elevens faglige progression, og det skal sikres,

2.1 Eksempler på elevinddragelse i læreplaner for STX

Nedenfor oplistes nogle korte eksempler, der illustrerer hvordan elevinddragelse forekommer forskellige steder i læreplanerne for STX. Når elevinddragelse nævnes eksplicit i fagenes læreplaner, er det primært under overskriften *3. Tilrettelæggelse*, herunder *3.1 Didaktiske principper* og *3.2 Arbejdsformer*.

Didaktiske principper på STX

I faget dansk, A-niveau, fremgår det under overskriften *3.1. Didaktiske principper*: *“Eleverne inddrages løbende i overvejelser om tilrettelæggelsen af undervisningen, herunder valg af værker”*.

I faget billedkunst, B-niveau, fremgår det ligeledes under *3.1. Didaktiske principper*: *“Faget er anvendelsesorienteret og elevinvolverende, idet teori, analyse og praksis vekselvirker. Eleverne lærer således gennem egne erfaringer med valg, fravalg, refleksioner, vurderinger og handlinger i kreative eksperimenter og undersøgelsesprojekter.”*

Arbejdsformer

I faget historie, A-niveau, fremgår det under overskriften *3.2. Arbejdsformer*: *“Eleverne skal løbende inddrages i valg af emner og arbejdsformer”*.

I faget biologi, på alle niveauer, fremgår det under overskriften *3.2. Arbejdsformer*: *“[...]Elevernes eget eksperimentelle arbejde skal udgøre ca. 20 pct. af fagets undervisningstid”*. Dertil, på A- og B-niveau, fremgår: *Eksperimentelt arbejde [...] tilrettelægges med både lærerstyret og mere selvstændigt tilrettelagt eksperimentelt arbejde”*.

I faget fysik, B-niveau, fremgår det under overskriften *3.2. Arbejdsformer*: *“Valget af arbejdsformer skal give eleverne mulighed for at udvikle og realisere egne ideer inden for faget.”*

I faget engelsk, A-niveau, fremgår det under *3.2 Arbejdsformer*: *“Undervisning og arbejdsformer, der fortrinsvis er lærerstyrede, skal gradvist afløses af undervisning og arbejdsformer, der giver eleverne større selvstændighed, medbestemmelse og ansvar. Arbejdsformer og metoder skal passe til de faglige mål [...]”*.